

Шведова О.В., кандидат юридичних наук,
доцент кафедри криміналістичних експертиз
ННІПФЕКП НАВС

Поняття та види багатооб'єктної судово-почеркознавчої експертизи

До однієї із найбільш складних та трудомістких експертиз, що проводяться в криміналістичних підрозділах системи МВС, відноситься багатооб'єктна почеркознавча експертиза, коли дослідженню підлягають десятки або сотні об'єктів. Складність її полягає не тільки у великому об'ємі досліджуваного матеріалу, а й у великій кількості різних видів документів, об'єктів, зразків, різних варіантів висновків, серед яких дуже легко заплутатися і зробити висновки, що не забезпечує повноту і об'єктивність дослідження. Значну складність при цьому представляє також процес оформлення результатів дослідження, ілюстрацій до нього, обґрунтування висновків, а також складання висновку експерта, який при використанні стандартної методики нерідко займає десятки сторінок. При цьому часто буває так, що з висновками, що зроблені у вільній формі, складно розібратися як слідчому, так і судді [1, с. 2].

До багатооб'єктних судово-почеркознавчих експертиз відносяться не тільки експертизи з великою кількістю об'єктів, але й з відносно невеликою (10-15), по яких доводиться проводити й описувати багато порівнянь. Групування об'єктів і написання висновку експертизи з кількістю до 20 об'єктів труднощів не викликає. Однак в експертизах з великою кількістю об'єктів (більше за 20) не тільки експерти-початківці, але й досвідчені експерти зустрічаються зі значними труднощами, які в основному, зводяться до групування об'єктів і написання висновку експертизи [2, с. 8].

Багатооб'єктними експертизами умовно прийнято вважати такі, в яких не менше 20 об'єктів (як досліджуваних, так і наданих в якості порівняльного матеріалу). Більш за все велика кількість об'єктів надходить саме для почеркознавчого дослідження документів, особливо дослідження підписів. При проведенні таких експертиз в розпорядження експерта можуть надходити: велика кількість об'єктів, що підлягають дослідженню і зразки почерку однієї особи (невеликої кількості осіб); один або невелика кількість об'єктів, що підлягають дослідженню і зразки почерку багатьох осіб; велика кількість об'єктів, що підлягають дослідженню і зразки почерку багатьох осіб [3, с. 4].

Методика проведення багатооб'єктних експертиз ґрунтується на загальних положеннях методики судово-почеркознавчого дослідження. В ній зберігаються положення окремих методик за умови, що за компонентним складом, наприклад, за характером об'єктів дослідження (підписи), вирішення завдань потребує використання певного методу (методики дослідження

підписів). Проте, завдання багатооб'єктної експертизи не зводиться до простої суми завдань з дослідження конкретних почеркових реалізацій. При проведенні багатооб'єктної експертизи виникає багато питань, пов'язаних зі змістом і порядком проведення окремих досліджень, групуванням об'єктів, особливостями оцінки ознак, організацією роботи експерта з матеріалами тощо.

Методика ідентифікаційного дослідження при проведенні багатооб'єктної експертизи має багатоступінчатий характер, коли результати вирішення проміжного питання використовуються як вихідні данні для основного завдання. Так, вирішенню питання про тотожність виконавця почеркових об'єктів передують порівняння досліджуваних об'єктів між собою з метою встановлення факту виконання цих об'єктів однією особою для подальшого використання цього масиву як єдиного почеркового об'єкту [4, с. 239].

Як показав аналіз висновків по багатооб'єктним почеркознавчим експертизам, вони в основному відповідають вимогам процесуального закону. В них достатньо повно відображаються результати дослідження, висновки аргументуються, як правило, достатнім комплексом інформативних ознак. Разом з тим, проблемним питанням є неоптимальність існуючої практики складання висновків при вирішенні завдань: відсутня одноманітність у викладенні розділів дослідницької частини, описанні досліджуваного та порівняльного матеріалу, а також результатів дослідження. Ці недоліки позбавляють висновки чіткості та компактності [4, с. 31].

Слід зазначити, що більшість багатооб'єктних експертиз пов'язана з дослідженням підписів, тому особливості дослідження при проведенні таких експертиз частіше розглядаються саме на прикладі дослідження підписів [8, с. 6].

Отже, з урахуванням накопиченого значного досвіду проведення багатооб'єктних почеркознавчих експертиз, експертами була розроблена методика (алгоритм дій), що дозволяє різко скоротити час процесу дослідження, оформлення отриманих результатів, а також впорядкувати процес роботи з великою кількістю досліджуваних документів та зразків.

Список використаних джерел

1. Разумов Э. А. Экспресс-методика проведения многообъектной почерковедческой экспертизы / Разумов Э. А. - Суммы, 1999. - 28 с.
2. Гусев А. А. О технике производства и оформления многообъектных экспертиз подписей: теория и практика криминалистической экспертизы / Гусев А. А.: Сб. № 3 - М., 1958.
3. Колонутова А. И. Особенности проведения многообъектных почерковедческих экспертиз / Колонутова А. И. - М., 1972. - 22 с.
4. Меленевська З. С. Судово-почеркознавча експертиза : навч.-метод. посіб. / Меленевська З. С., Свобода Є. Ю., Шаботенко А. І.; за заг. ред. І. П. Красюка. - Укр. центр духовн. культури, 2007. - 280 с.

5. Возможности совершенствования решения идентификационных задач при исследовании рукописей большого и среднего объема, выполненных в обычных условиях : методические рекомендации. - М. : ВНИИСЭ, 1979.

8. Атаходжаев С. А. Теоретические основы и методика судебно-почерковедческого многообъектного исследования подписей : автореф. канд. юр. наук / Атаходжаев С. А. - М., 1984.

Терещенко Ю.В., кандидат юридических наук,
старший преподаватель кафедры досудового
расследования ННПФСКМ НАВС

Забезпечення прав та законних інтересів учасників кримінального провадження

Розгляд питання про забезпечення прав та законних інтересів учасників кримінального провадження неможливий без дослідження питань, пов'язаних із загальними положеннями про права учасників кримінального процесу.

У кримінальному судочинстві існують певні відмінності у правовому статусі суб'єктів, які беруть у ньому участь. Принципова відмінність проявляється у статусі державних органів і посадових осіб, які ведуть кримінальний процес, з однієї сторони, а також фізичних і юридичних осіб, які представляють і захищають свої права та законні інтереси, з іншої. Основна відмінність полягає у наділенні державних органів і посадових осіб, які здійснюють кримінальну процесуальну діяльність, владними повноваженнями.

У кримінальному процесі особи, які беруть у ньому участь, переслідують власні цілі. Для досягнення цих цілей кримінальний процесуальний закон наділяє суб'єктів необхідними для цього правами. Таким чином, процесуальні права необхідні учасникам кримінального процесу для досягнення власних цілей. Від того, наскільки повно, несуперечливо і конкретно регулюється законом правове положення учасників процесу, залежить ступінь їх захищеності. Це твердження рівною мірою стосується усіх учасників процесу, як представників сторін, так і тих, що сприяють кримінальному судочинству. Останні наділяються процесуальними повноваженнями, що є необхідними не тільки для виконання їх безпосередніх функцій у кримінальному судочинстві, а й для захисту їх прав, які можуть бути порушені діями органів досудового розслідування, прокурора, слідчого судді, суду.

Окремі учені, наприклад В. М. Корнуков, дотримуються думки, що в кримінальному процесі можливо виділяти загальний процесуальний статус особи, тобто таку сукупність прав і обов'язків, якою наділений будь-який суб'єкт кримінального судочинства. У цьому значенні будь-яка особа, що залучається у сферу кримінального процесу, має право на особисту недоторканність, недоторканність житла, повагу до честі та гідності, таємницю листування, телефонних розмов, тощо.

Разом з тим, очевидна відмінність в цілях участі кожного зі суб'єктів у кримінальному провадженні робить необхідним наділення кожного суб'єкта